

Päiväys
22.6.2021

Dnro
LPR/27/12.03.03.07/2021

Taipalsaaren kunta
Kellomäentie 1
54920 TAIPALSAARI

Viite: lausuntopyyntö, pvm. 25.5.2021

TAIPALSAARI, SUUR-SAIMAAN OSAYLEISKAAVAN UUDISTAMINEN

Taipalsaaren kunta on pyytänyt Etelä-Karjalan alueellisen vastuumuseon lausuntoa Suur-Saimaan osayleiskaavan uudistamisen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Museo vastaa maakunnan arkeologisen kulttuuriperinnön ja rakennetun kulttuuriympäristön suojelun asiantuntijalausunnoista.

Suunnittelualue sijaitsee Taipalsaaren kunnan pohjois- ja koillisosassa, Suur-Saimaan puolella, rajautuen Savitaipaleen, Puumalan, Ruokolahden ja Lappeenrannan kuntiin. Suunnittelualue ulottuu lännestä Venäjänsaarilta Kyläniemen kautta Mäntysaaren. Suurin osa alueesta on Saimaan vesistöä. Kyläniemi muodostaa suunnittelualueen laajimman yhtenäisen maa-alueen, jonka lisäksi alueella runsaasti saaristoa.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan yleiskaavan laatimisen tavoitteena on modernisoida koko kaava ja sen merkinnät sekä määräykset vastaamaan nykylainsäädäntöjä. Osayleiskaava laaditaan oikeusvaikutteiseksi ja kaavamuuos koskee kaikkia rakennuspaikkoja ja alueen maanomistajia.

Selvitysten osalta todetaan museon mandaattiin liittyen, että osayleiskaavatyön yhteydessä laaditaan kulttuuriympäristöinventointi ja arkeologinen inventointi. Esitetyn aikataulun mukaan selvitykset toteutetaan kenttäkaudella 2021. Selvitykset tehdään koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia.

Museon lausunto

Museo pitää hyvänä, että Suur-Saimaan osayleiskaava uudistetaan ja samalla selvitetään alueen kulttuuriympäristöarvoja.

Rakennettu ympäristö

Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut | Museotoimi

PL 239, 53101 Lappeenranta | Kristiinankatu 9 | puh. 05 6161

museot@lappeenranta.fi | www.lappeenranta.fi

Kaava-alueelta ei Etelä-Karjalan museon tiedon mukaan ole aiemmin tehty rakennetun kulttuuriympäristön inventointia lukuun ottamatta vuoden 1996 Etelä-Karjalan huvilainventointia, jolloin on inventoitu yksi kohde, Kutvelen ennen vuotta 1940 rakennettu kesäasunto kanavan rannalta. Suunnittelualueella 1700-luvun kartoissa vanhin asutus on kuvattu Kyläniemen Suikanlahden ympärille sekä Suikanlahden ja Haikanniemen välille, joten on hyvin todennäköistä, että tällä alueella on säilynyt rakennusperintöä, joka tulee inventoida. Myös muut vuoden [1971 peruskartassa](#) Kyläniemellä näkyvät kohteet on syytä tarkastaa rakennetun kulttuuriympäristön ja kulttuurimaiseman näkökulmasta.

Ennen rantakaavan tuloa lainsäädäntöön vuonna 1969 loma-asunnot ja rantasaunat rakennettiin usein lähelle rantaviivaa tai osin veden ylle. Tällaiset rantamökit edustavat nykypäivänä jo historiallista kerrostumaa, ja ne ovat järvimaisemissa näkyviä. Museo ei edellytä kaava-alueen vanhojen rantamökkien inventointia, mutta kannustaa kiinnittämään asiaan huomiota. Tietoa hyvin säilyneistä, ennen vuotta 1969 valmistuneista rantamökeistä on tarpeen alkaa kartuttaa. Ydinkriteerit ovat maisemallinen näkyvyys, ikä ja säilyneisyys. Kesämökkeily on pitkälti pohjoismaalainen erikoisuus ja keskeinen osa suomalaista kulttuuria. Taipalsaari on tunnettu mökkikunta, joten asialla on merkitystä myös paikallishistoriallisesta näkökulmasta.

Inventoinnissa kerätty tieto rakennetusta kulttuuriympäristöstä tallennetaan Etelä-Karjalan alueellisen vastuumuseon kulttuuriympäristötietojärjestelmään. Ennen rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnin aloittamista on hyvä olla yhteydessä Etelä-Karjalan museon rakennustutkijaan käytännön asioiden sopimiseksi ja riittävän pohja-aineiston varmistamiseksi.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Taipalsaarta kokonaisuutena käsitellyt perusinventointi toteutettiin vuonna 1975 Timo Miettisen toimesta. Tällöin suunnittelualueella ei ilmeisesti liikuttu, sillä kohteita alueelta ei raportoitu. Mikroliitti Oy:n Timo Jussila inventoi Kyläniemen itäpäässä vuonna 2000 Kutveleen kanavan tiesuunnittelua varten ja löysi kivikautisen asuinpaikan Kutveleen kanava W. Lisäksi Timo Jussila ja Petro Pesonen ovat ilmoittaneet Kyläniemestä kivikautisen asuinpaikan Kyläniemi-Tyrsvänlahti. Kutveleen kanavan on inventoinut Museoviraston Veli-Pekka Suhonen vuonna 2004. Museoviraston John Lagerstedt on kartoittanut Kyläniemessä Salpalinjan Vaivionkankaan puolustusvarustuksen vuonna 2011. Lisäksi alueelta on kiinteinä muinaisjäänneksinä neljä vedenalaista kohdetta Kyläniemen rantavesistä.

Suunnittelualueen vähäinen inventointiaktiivisuus on konkreettisesti havaittavissa em. muinaisjäännöskohteiden lukumäärästä. Museoviraston muinaisjäännösrekisterin perusteella suunnittelualueen vähäiset kohteet keskittyvät ainoastaan Kyläniemeen ja sen lähivesiin Lamposaaren hylkyä lukuun ottamatta. Museon näkemys on, että koska pääosalla suunnittelualueesta ei ole arkeologista inventointia aiemmin toteutettu, tunnettujen kohteiden tarkastusten lisäksi inventoinnissa on syytä etsiä kohteita laajalla skaalalla esihistoriasta historialliseen aikaan, jotta alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä saadaan kokonaisvaltainen käsitys.

Museo nostaa esiin seuraavat huomiot suunnittelualueen luonteeseen ja historiaan liittyen:

-Suunnittelualueen maaperän ja laajuuden huomioiden pyyntikulttuurin asuinpaikkojen määrään voidaan odottaa inventoinnin myötä merkittävää kasvua. Toistaiseksi Kyläniemestä tunnetaan vain kaksi kivikautista asuinpaikkaa ja saaristosta, jossa asuinpaikkoja tiedetään yleisesti Saimaalla esiintyvän, ei tunneta yhtään kohdetta.

-Kyläniemen tunnettu historia ulottuu 1500-luvulle. Suunnittelualueella 1700-luvun kartoissa vanhin asutus on kuvattu Kyläniemen Suikanlahden ympärille sekä Suikanlahden ja Haikanniemen välille. Metallinetsijöiden työ Etelä-Karjalassa osoittaa enenevässä määrin, että Saimaan ympäristössä 1500-luvun lähteistä tunnetulla historiallisella asutuksella on usein rautakautteen asti ulottuvat juuret. Myös em. alueelta on löytynyt rautakautisen rannerenkaan katkelma Viuhkolasta (muinaisjäännösrekisteritunnus 1000035301). Rautakauden, keskiajan ja uuden ajan alun kiinteitä muinaisjäännöksiä tunnetaan Etelä-Karjalasta kuitenkin suhteellisen vähän, joten em. aikakausien jäännösten osalta suojelutilanteessa on parannettavaa maakunnassa.

-Taipalsaaren ja Puumalan välillä kulkee vuoden 1743 Turun rauhan historiallinen valtioraja, jonka rajamerkkihakkauksia voi olla säilynyt suunnittelualueen rajalla. Historiallisissa kartoissa rajankulku on kuvattu mm. vuoden 1768/1771 Taipalsaarta kuvaavan geometrisen kartan geografisessa muunnoksessa.

-Steinheilin 1805 kartastossa Kyläniemen Suikan Lahdenniemen eteläosaan on merkitty asutuksen lisäksi symboli, joka kuvannee tullin / vartioasemaa. Vastaavat merkinnät esiintyvät Suvorovin kanavien yhteydessä sekä mm. salmen vastakkaisella puolella Taipalsaaren Sarviniemen tyvessä, josta myös tunnetaan aikakauden arkeologinen rakennusjäännös. 1700-luvun lopun tullin / vartioasemien rakennusjäännöksillä on laajempaa historiallista merkitystä Kaakkois-

Suomessa osana Suvorovin linnoitusketjua, Suvorovin kanavia, varuskunta-alueita ja silloista valtiorajaa.

-Laserkeilausaineiston perusteella suunnittelualueella on myös muita historiallisen ajan jäännöksiä, esim. tervahauta Hietasaarella koordinaateissa ETRS-TM35FIN P=6799642, I=559195.

-Salpaliinjaan liittyviä kartoittamattomia puolustusvarustuksia esiintyy laserkeilausaineiston perusteella ainakin Kyläniemen etelärannalla.

Arkeologisia kenttäpalveluita tarjoavien toimijoiden yhteystiedot löytyvät Museoviraston ao. sivustolta. Museon lausunto liitetään tarjouspyynnön oheen ohjaamaan selvityksen tekoa.

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-tilaaminen>

Museoviraston ohjeistuksen mukaan kenttätutkimuksen tekijän tulee toimittaa raportti digitaalisena arviointia varten alueellisen vastuumuseon arkeologille. Arvioinnissa varmistetaan, että selvitys vastaa sille edellä asetettuja tavoitteita. Raportti toimitetaan museon arvioinnin jälkeen Museovirastoon, jossa se tallennetaan sähköiseen asianhallintajärjestelmään ja julkaistaan julkisessa palvelussa:

<https://asiat.museovirasto.fi/>

Tutkimusraporttien tiedot tallennetaan myös muinaisjäännösrekisteriin, jonka tietoja voi selata kaikille avoimessa Kulttuuriympäristön palveluikkunassa www.kyppi.fi.

Verkossa julkaistava tutkimusraportti ei saa sisältää yksityishenkilöiden henkilötietoja, esim. maanomistajan nimiä tai osoitteita. Nämä tiedot voi toimittaa tarvittaessa erikseen.

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lausunnon ovat allekirjoittaneet sähköisesti arkeologi Esa Hertell, rakennustutkija Tuija Välimaa ja museotoimenjohtaja Päivi Partanen

Tiedoksi: Kaakkois-Suomen ELY-keskus / kirjaamo, Pertti Perttola, Tuija Mustonen, Suvi Karppinen, Museovirasto / Itä- ja Pohjois-Suomi

Allekirjoitukset:

Allekirjoitus: Vahvistan tämän asiakirjan sisällön oikeelliseksi

Nimi: **Hertell Esa**
ULAPPA\hertelej

2021-06-22 15:50:41 (UTC+03:00)

Sähköisesti allekirjoitettu

Allekirjoitus: Vahvistan tämän asiakirjan sisällön oikeelliseksi

Nimi: **Välimaa Tuija**
ULAPPA\valimatm

2021-06-22 16:15:05 (UTC+03:00)

Sähköisesti allekirjoitettu

Allekirjoitus: Vahvistan tämän asiakirjan sisällön oikeelliseksi

Nimi: **Partanen Päivi Museo**
ULAPPA\partanpm

2021-06-23 10:28:26 (UTC+03:00)

Sähköisesti allekirjoitettu